

VIHA

Viha on rakkauden vastakohta, mutta samalla hyvin lähellä sitä. Amnonin rakkaus Tamaria kohtaan muuttuu yhtäkkiä rajuksi vastenmielisyydeksi, koska hänen intohimonsa oli kiihkeä (2. Sam. 13:15). Monet raamatulliset ilmaukset, joissa rakkaus ja viha asetetaan ehdottomasti vastakkain (Matt. 5:43; 6:24), edellyttävät rakkauden luonnollista reaktiota: sitä, että ihminen alkaa inhota sitä, mihin hän oli eniten kiintynyt. Tällaisen mielentilan olettaa Deuteronomium tapauksessa, jossa mies hylkää vaimonsa (5. Moos. 22:13, 16). Tällainen reaktioiden väkivaltaisuus on seemiläisen kielenkäytön perustana: siinä käytetään mielellään vastakohtaisia sanapareja tekemättä eroa niiden väliin jäävissä vivahteissa. Todellisuus ei kuitenkaan aina vastaa kielen voimakkuutta, ja moniavioisessa avioliitossa voidaan sanoa, että vaimoa, jota ei aseteta etusijalle tai jota vain rakastetaan vähemmän, vihataan (5. Moos. 21:15; vrt. 1. Moos. 29:18, 31). Nämä huomiot voivat selittää eräitä yllättäviä ilmauksia (Luuk. 14:26; vrt. Matt. 10:37); ne eivät kuitenkaan ratkaise vihan herättämää uskonnollista ongelmaa: Miksi ja miten viha ilmenee ihmiskunnassa? Mitä Raamattu tarkoittaa soveltaessaan käsitettä Jumalaan? Millaisen asenteen Kristus on ottanut vihaan?

I. VIHA IHMISTEN KESKUUDESSA.

1.. Maailma vihan vallassa. Ihmisten välinen viha on aina ollut tosiasia. Ensimmäinen Mooseksen kirja kertoo siitä jo ensimmäisen ihmiskupolven yhteydessä (1. Moos. 4:2–8), ja viisaat tarkastelevat sitä selväjärkisesti (Sananl. 10:12; 14:20; 19:7; 26:24 ff.; Sir. 20:8). Raamattu kuitenkin arvioi tämän tosiasian moraalisesti. Viha on paha, synnin hedelmä, sillä Jumala on tehnyt ihmisistä veljiä, jotta he eläisivät keskinäisessä rakkaudessa. Kainin tapaus osoittaa hyvin vihan kehityskulun: kateudesta syntyneenä se pyrkii toisen hävittämiseen ja johtaa murhaan. Tämä riittää paljastamaan vihan saatanaallisen alkuperän, kuten Viisauden kirja selittää: Paholainen kadehti ihmisen onnea, vihasi häntä ja aiheutti hänen kuolemansa (Viis. 2:24). Siitä lähtien maailma on ollut vihan vallassa (Tit. 3:3).

2.. Vanhurskas on vihan kohteena. Jo kaukaisista alkuaajoista lähtien kaava ”kateus–viha–murha” toistuu aina samaan suuntaan: jumalaton vihaa vanhurskasta ja toimii tämän vihollisena. Näin Kain Abelia, Esau Jaakobia, Jaakobin pojat Joosefia, egyptiläiset Israelia (Ps. 105:25), jumalattomat kuninkaat profeettoja (1. Kun. 22:8), pahat ihmiset kansojen hurskaita, muukalaiset Jahven Voideltua (Ps. 18:21), Siionia (Ps. 129) ja Jerusalemia (Jes. 60:15) vastaan. Tämä on siis pysyvä laki: Jumalan rakastamaa vihataan, joko siksi, että hänen erottamisensa muista herättää kateutta, tai siksi, että hän on syntisille elävä nuhde (Viis. 2:10–20). Joka tapauksessa Jumala itse on valittunsa kautta tähtäimessä ja joutuu vihan kohteeksi (1. Sam. 8:7; Hes. 3:7).

3.. Voiko vanhurskas vihata?. Vastauksena tähän vihaan, jonka uhrina vanhurskas on, voiko hän vihata? Jumalan kansan keskuudessa säädetään, että on rakastettava lähimmäistä (3. Moos. 19:17 f.); siksi laki määrää surmaamaan murhaajan, joka on tappanut vihasta (5. Moos. 19:11 ff.), samalla kun se pyrkii lieventämään verikoston käytäntöä perustamalla turvakaupunkia (5. Moos. 19:1–10). On kuitenkin muitakin tapauksia: jumalattomat, jotka vihaavat vanhurskaita, ja Jumalan kansan viholliset; molemmat toimivat Jumalan vihollisina (4. Moos. 10:35; Ps. 83:3). Jumalan rakkauden sanelema menettely voi tässä näyttää yllättävältä. Israel vihaa Jumalan vihollisia, jottei jäljittelisi heidän menettelyään: tämä on pyhän sodan merkitys (vrt. 5. Moos. 7:1–6). Kärsivä vanhurskas, jota voisi houkuttaa kadehtia jumalattomia ja jäljitellä heitä (Sananl. 3:31; Ps. 37:73), vihaa syntisten joukkoa varjellakseen itseään synniltä (Ps. 26:4 f.; Ps. 101:3 ff.). ”Rakastaa niitä, jotka vihaavat Jahvea” (2. Aikak. 19:2) merkitsisi liittoutumista jumalattomien kanssa ja uskottomaksi tulemistä (Ps. 50:18–21). Jumalan kiivaaseen rakkauteen on vastattava jakamattomalla rakkaudella (Ps. 119:113; Ps. 97:10). Kaikessa on omaksuttava hänen asiansa: rakastettava sitä, mitä hän rakastaa, ja vihattava sitä, mitä hän vihaa (Aam. 5:15; Sananl. 8:13; Ps. 45:8). Kuinka siis olla vihaamatta niitä, jotka vihaavat häntä (Ps. 139:21 f.)? Tämä asenne ei ole ongelmaton eikä vaaraton: eikö helposti aleta nähdä jokaisessa henkilökohtaisessa tai kansallisessa vihollisessa Jumalan vihollista, jotta jumalallisen valinnan etuoikeuksia sovitettaisiin itsekkäästi?

Vaara ei ollut kuvitteellinen: pyrkiessään ikuisen vihaan Belialin puoluetta kohtaan Qumranin lahkolaiset samastivat tosiasiaa ”Jumalan puolueen” omaan suljettuun ryhmäänsä. ”Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihollistasi” (Matt. 5:43): tämä ei ollut vanhan lain kirjain, mutta monet hyväksyivät tämän väärän tulkinnan, jota ohjasi ahdas yksinoikeusajattelu.

II.. ONKO JUMALASSA VIHAA?.

Kuinka voidaan puhua vihasta rakkauden Jumalan yhteydessä? Jumala ei tosiaankaan voi vihata ketään luomistaan olennoista (Viis. 11:24), ja olisi loukkaus syyttää häntä vihasta kansaansa kohtaan (5. Moos. 1:27; 5. Moos. 9:28). Mutta rakkauden Jumala on myös pyhä Jumala, kiivas Jumala. Hänen rakkautensa merkitsee itsessään voimakasta vastenmielisyyttä syntiä kohtaan. Hän vihaa epäjumalanpalvelusta, olipa kyse kanaaniilaisten (5. Moos. 12:31; 5. Moos. 16:22) tai Israelin epäjumalanpalveluksesta (Jer. 44:4). Hän vihaa kultillista tekopyhyyttä (Aam. 5:21; Jes. 1:14), ryöstelyä ja rikosta (Jes. 61:8), väärää valaa (Sak. 8:17), avioeroa (Mal. 2:16) ja yleisemmin niitä syntejä, jotka luetellaan kohdassa Sananl. 6:16–19. Syntinen nimittäin jollakin tavoin sulautuu syntiinsä; hän asettuu Jumalan vihollisen asemaan, toisin sanoen Jumalan ”vihaajaksi” (2. Moos. 20:5; 5. Moos. 7:10; Ps. 139:21; Room. 1:30). Hänen

syyllisyydellään synnyttämänsä täydellinen yhteensopimattomuus hänen ja Jumalan välillä ilmaistaan Raamatussa myös vihan käsittein: Jumala vihaa väkivaltaista (Ps. 11:5), epäjumalanpalvelijaa (Ps. 31:7), tekopyhää (Sir. 27:24) ja yleensä kaikkia pahantekijöitä (Ps. 5:6 ff.). Hän vihaa uskottomaksi käynyttä Israelia (Hoos. 9:15; Jer. 12:8), samoin kuin hän vihasi kanaanilaisia heidän rikostensa tähden (Viis. 12:3). Asia on hieman mutkikkaampi, kun hän julistaa: ”Rakastin Jaakobia ja vihasin Esautia” (Mal. 1:2 f.; Room. 9:13). Tässä Jaakob tarkoittaa Israelia ja Esau Edomia (Mal. 1:4; vrt. 1. Moos. 25:30; 1. Moos. 32:28). Näin Jumala leimaa Edomin väkivallan Israelia kohtaan (vrt. Ps. 137:7; Hes. 25:12 ff.; Obad. 10–14). Hän osoittaa tällä ilmauksella myös, että valinta merkitsee suosimista, joka muistuttaa ihmisen suhtautumista vaimoihinsa: hän ”rakastaa” toista ja ”vihaa” toista (vrt. 1. Moos. 29:31 ff.; Room. 9:13 ff.).

Mutta vaikka tämä suosiminen ja tämä vastenmielisyys ovat hyvin todellisia asioita, joissa Jumala ilmaisee itsensä koko voimallaan, niitä voidaan silti kutsua vihaksi vain, jos tämä sana puhdistetaan kaikesta siitä, mitä se syntisessä maailmassamme sisältää: pahantahtoista kaunasta sekä halusta vahingoittaa ja tuhota. Jos siis Jumala vihaa syntiä, voidaanko sanoa, että Jumala todella vihaa syntistä, häntä, joka ”ei tahdo hänen kuolemaansa, vaan että hän kääntyisi ja eläisi” (Hes. 18:23)? Valinnan ja rangaistuksen kautta Jumala toteuttaa yhtä ainoaa rakkauden suunnitelmaa kaikkia ihmisiä varten; hänen rakkautensa saa viimeisen sanan. Se ilmoitetaan täydellisesti Jeesuksessa. Siksi UT:ssa ei koskaan puhuta vihasta Jumalassa.

III. Jeesus vihan edessä.

1.. Maailman viha Jeesusta kohtaan. Saapuessaan maailmaan, jota vihan vimma kuohuttaa, Jeesus näkee sen eri muotojen suuntautuvan häneen: kadehdittua Jumalan valittua vihataan (Luuk. 19:14; Matt. 27:18; Joh. 5:18), samoin vanhurskasta, jonka läsnäolo tuomitsee (Joh. 7:7; Joh. 15:24); myös Israelin johtajat vihaavat häntä, koska he tahtovat mustasukkaisesti pitää Jumalan valinnan yksin itsellään (vrt. Joh. 11:50). Heidän takanaan häntä vihaa lisäksi koko paha maailma (Joh. 15:18): hänessä maailma vihaa valoa, koska sen teot ovat pahoja (Joh. 3:20). Näin toteutuu Raamatussa ilmoitettu sokean ja aiheettoman vihan salaisuus (Joh. 15:25): Jeesuksen lisäksi tähtäimessä on itse Isä (Joh. 15:23). Jeesus siis kuolee vihan uhrina, mutta kuolemallaan hän surmaa vihan (Ef. 2:14, 16), sillä tämä kuolema on rakkauden teko, joka palauttaa rakkauden maailmaan ja vakiinnuttaa sen sinne lopullisesti.

2.. Maailman viha kristittyjä kohtaan. Jokainen, joka seuraa Jeesusta, saa kokea saman kohtalon. Opetuslapsia vihataan ”hänen nimensä tähden” (Matt. 10:22; Matt. 24:9). Heidän ei pidä hämmästyä siitä (1. Joh. 3:13); heidän tulee jopa iloita siitä (Luuk. 6:22), sillä näin heidät liitetään Mestarinsa kohtaloon; maailma vihaa heitä, koska he eivät ole maailmasta (Joh. 15:19; Joh. 17:14). Näin paljastuu vihollinen, joka on vaikuttanut alusta asti (Joh. 8:44); mutta Jeesus rukoili heidän puolestaan, ei sitä, että heidät otettaisiin pois maailmasta, vaan että heidät varjeltaisiin Pahalta.

3.. Vihata pahaa, ei ihmisiä. Samoin kuin Jeesus, joka ei anna mitään otetta tämän maailman ruhtinaalle (Joh. 14:30; Joh. 8:46), ja samoin kuin Pyhä Jumala, Pyhä Isä (Joh. 17:11), opetuslapset vihaavat pahaa. He tietävät, että Jumalan ja maailman välillä vallitsee radikaali yhteensopimattomuus (1. Joh. 2:15; Jaak. 4:4), samoin Jumalan ja lihan (Room. 8:7) sekä Jumalan ja rahan välillä (Matt. 6:24). Poistaakseen itsestään kaiken osallisuuden pahaan he luopuvat kaikesta ja menevät jopa niin pitkälle, että vihaavat itseään (Luuk. 14:26; Joh. 12:25). Mutta suhteessa muihin ihmisiin heidän sydämissään ei ole vihaa: ”Joka vihaa veljeään, on pimeydessä” (1. Joh. 2:9–11; 1. Joh. 3:15). Rakkaus on ainoa ohjenuora, myös vihollisia kohtaan (Luuk. 6:27).

Näin tämän vihan historian lopussa tilanne on kristitylle selvä ja selkeä toimintalinja hahmottuu: rakastaa kaikkia ihmisiä, vihata itseään. Ihminen ilman Kristusta (Ef. 2:1, 11 ff.; Tit. 3:3) saattoi kuvitella löytävänsä vihasta itsensä vahvistamista, mutta Kainin aika on ohi; kristitty tietää, että vain rakkaus antaa elämän ja tekee Jumalan kaltaiseksi (1. Joh. 3:1–24).

JR

Katso myös: → Rakkaus — colere — ennemi — frere AT 1 — guerre NT II 1 — peche IV 2 c — Vaino I 1 — vengeance — violence